

DIHORUL

I

Era acum pe la Sf. Maria Mică. Vara se călătorise și roadele să culegeau, iar toamna începuse cu ploi; nouri fumurii treceau ca niște umbre răzlețe dela miază-zi spre miază-noapte. Grădinele pustii de păsări, de cântec, îți dădeau o întipărire de ceva încremenit, tânguitor.

Ziua era cum era, dar noaptea parcă se așternea mormântul cel mai negru peste lume, iar plânsetul copacilor, în vântul de toamnă, părea fășitul obosit al unor păsări uriașe care veneau cine știe cât de departe, și care se opreau cu un icnit plângător de trudă.

Și casa mea era tocmai între livezi, unde asemenea sunete se auzeau la fiecă bătaie de vânt, la fiecă oprire a lui. Și casele în locurile cele erau așa de mari, de oarece livezile erau întinse. Vecinii, noaptea, nu ieșiau din casă, iar odată cu înserarea puneau drugi și zăvoare pe ușe, căci nu arare ori se auzeau adoua zi de tâlhării și furtișaguri.

Mie, mai cu seamă, grozav îmi era de urât să stau în meleagurile celea. Și mai cu osebire seara mai totdeauna îmi aduceam câte un prieten să doarmă la mine, iar când n'o făceam o luam vara pe la prietenul meu Iancu Cruntu din fundul grădinei mele. Casa lui dă cu fața în ulița Ștefan Cel Mare, uliță pustie de locuințe și vecină cu lanurile moșiei Baia.

Prietenul Iancu avea și pușcă, era și vânător, omora și el vara uli, iarna iepuri, ce nu aveau loc pe unde să iasă din îngrăditurile livezilor.

El zicea că a avut și copoi odată, când fusese suprefect, și povestea atâtea «bădia» Iancu din viața lui de pomojnic și atâtea din raitele de vânatoare, și atâta își lăuda câinele răposat, că zău cine nu-l cunoștea îl credea pe dea'ntregul.

Cu toate astea, era un fricos, de nu se afla un altul.

Acum într-o seară de astea de toamnă urâtă, cu ploi mărunte și cu un aer ca de crușală, mă iau tot așa de urât prin livada mea, și sar gardul la prietenul meu Cruntu.

Clămpănii la ușă, ușa încuiată; lampa aprinsă în casă și perdelele lăsate.

Bătui la geam. O răbufneală se auzi; nu mult pe urmă o tăcere, apoi, o întrebare seacă și gătuită:

«Oare cine să fie?»

Eu mai bătui încă odată.

— Cine-i? se auzi glasul întretăiat și înfiorat al prietenului meu.

— Eu; nu mă cunoști?

Perdeaua se dădu în lături și capul prietenului care ținea o pușcă cu două țevi în mână se ivi. Eu mă dădui ca să mă vadă.

— Ah, tu ești?—Și repede lăsă perdeaua. O ușe se auzi, drugul la ușa de intrare sună, apoi, glasul horăit al zăvorului tras, și intrai.

Și după ce dănsul înțepeni iar ușa bine, îmi zise:

— Știi ce, azi noapte a venit cineva la găini; le am auzit coteodăcind. Am vrut să ies, dar hargatul nu era acasă, și să vezi tocmai îmi dădusem pușca cea veche la reparat. Nevasta mea susține că este dihor, eu zic că e hoț, căci la dihor nu prea coteodăcesc găinele. Am găsit numai dăra de sânge, dar poarta tot cu lacătul la ea; se vede că hoțul are un meșteșug de deschis broaștele, ori are o cheie potrivită. Azi am schimbat pușca cea veche cu asta—și lancu luă din un colț dela ușă o pușcă nouă cu două țevi de vânătoare, adăogând: Când l-oi simți și trag ca într'un câine. Nu-i păcat!—Apoi, urmă el grozăvind-se: Am să-i împușc! și ridică pușca în sus: Uite, mai „măinte“ am încărcat-o, și iar o rezemă de unde o luase.

— Da ce ești singur?—Îl întrebai eu, uitându mă împrejur.

— Nu știu, e cam bolnav, cumnată-l meu Costin. Mi se pare că femeia are să rămâie acolo, și are să vie numai hargatul. De aceea zic eu să stai, că poate, îi dormi la mine și mi-l ține de urât. Uite, fac ceai, rom bun am, am și o *sieclă* cu vin, o destup,—mezeluri și *trai pe banii babacăi*.

Vestea asta din urmă a amicului era minunată.

— Dar, îi zisei eu, ceaiul să-l faci mai târziu, dar mai bine adă lăudatul cela de vin al tău.

Și prietenul, cotrobăind cu o lumânare prin sală, se și întoarse cu o sticlă de cotnar înfundată, cu pâne și niște mezeluri.

— Să mă bată Dumnezeu, reluă el, de nu trag, trag ca într'un câine... Știi, eu îs grozav, când mă lovește cineva în dreptul meu...

La asta, tot pomenindu-mi de hoțul cela, nu știu par'că și eu simții în singurătatea livezilor și a câmpurilor un fei de stingherire, o strângere de inimă.

„Mai bine nu mi-ar fi spus“. Noroc că mi adusei aminte că are și pușcă. Asta și sticla cu vin și curajul prietenului meu mă mai ogoi. Totuși nu se făcea un sgomot în casă, un sgomot prin pod, de șoareci, un foșnet de vânt pe afară, să nu tresărim, să nu ascultăm, să nu ne uităm împrejur și nu ne linișteam decât când se domoleau lucrurile.

Ne așezarăm la masă.

II.

Sticla fu destupată cu un sgomot surd și răsunător, de mă uitai în toate părțile de nu cumva a făcut cineva sgomotul ăsta.

Vinul gâlgâi în pahar cu un sunet ce-mi păru și el sec și sfios, ca și cum și el ar fi avut o frică de el însuși.

— Hai, mă îmbie lancu încet, taie și *mănâncă!* și ciocni paharul

cu un sgomot ca și cum ar fi fost să nu deștepte pe cineva, iar eu luai din bucată, par'că cu teama unei apropiate primejdii.

Par'că eram ca acei oameni vrednici de milă, cari ar trebui să aibă un ajutor.

În sfârșit Iancu rupse tăcerea și ridicând paharul zise: În sănătatea ta, prietene, și bău, adăogând încet:

— Bun vin, nu-i așa?

— Bun...

În adevăr, era tare bun, nici nu se poate mai bun, că îndată îmi încălzi inima și îmi învioră mintea.

— Și nu-l bănuiești pe hoț? îl întrebați.

— Ce să-l bănuiesc., dar cred că acum, când am și pușca la mine, o să fac eu cunoștință cu dânsul..

..Uite-o-ai, și mi-o arată, din nou din colțul unde o prinsese; uite-o-ai cum șede gata să se descarce numai..

În timpul acesta o alergătură se auzi prin pod și o răsturnătură de ceva ușor.

Amândoi ridicarăm capetele, ca iepurii spărieți. Ochii ne sticliră privindu-ne, apoi ne uitărăm în sus, împrejur,—nimic.

Prietenul meu aprinse repede o lumânare.

Eu crezui că vrea să se ducă în pod cu pușca, dar nu, el se duse și o aplecă la pat și se uită.

Nu era nimic.

— Nu crede, îmi zise el; hoțul pândeste momentul de ți intra și în casă. D-ta, nu știi, eu îs pățit... Și puse iar lumânarea pe masă.

— Nu era nimic îi răspunsei eu; niște șoareci prin pod...

— Ai dreptate,—îmi taie vorba; să mai luăm iar un pahar..

Vorba că hoțul îi intra în casă fără să bănuiești îmi mușcă toate mădulările:—„Te-i pomeni, îmi zisei că și eu pot găsi, când m-oi duce acasă un asemenea mușteriu, și mă pălește în numele tatălui”. Asta mă puse pe gânduri. Să-i spun lui Iancu, să mă însoțească până acasă, dacă o fi să mă duc, îmi fu rușine să mă arăt că mi-e frică. Dar repede îmi veni inima la loc și mă bucurai, că am să dorm la dânsul. Totuși îl întrebai:

— Dar, par'că spuneai, că ai tras cândva năcazuri cu hoții? Ce ai tras?

— Hâm? făcu prietenul meu. Să-ți spun.. Și după ce supse din palici, începu:

«Eram agent fiscal la velnița dela Drăgușeni, un sat plin de bătauși și de tâlhari. Cum însăra, să nu fi lăsat ceva pe afară, că nu mai găseai; chiar ziua nămiaza mare, de treceai cu căruța prin sat, te pârlea. Și pișicheri, și pișicheri nevoie mare..

Acu, de unde până unde, se ridicaseră dintre ei vre-o câți-va și furau în gloată. Și n'aveai ce le face, că să-i fi ars cu fieru nu să pârau.

Au furat într-o noapte până și casa de bani din curte dela boier, în altă seară, au spart beciul, în altă noapte au prădat crâșma și au bătut pe crâșmar, dându-i să bea vin cu sângele ce-i curgea din rană.

Eu aveam în casă totdeauna bani—banii încasați dela velniță pe taxa de spirt.

Intr'o Duminecă, așa, nevastă-mea plecă la târg și rămăsei numai eu acasă.

Și cum era vară și cald, lăsați până târziu ferestrele și ușile deschise.

O ferestruie cât s'ar strecura un om și care nu avea zăbrele de la cântălerie dădea în grădinița cu flori ce o aveam în dosul casei. Ferestruica era și ea deschisă. În cântălerie aveam un pat lipit chiar de pâretele acela unde era ferestruica.

Eu până la culcare, mă mai preumblai prin ogradă căutând să văd de-s închise găinele, porcii, grajdul, căci nu puteai nici o greblă lăsa afară, că ți-o fura. Și intrai în casă.

Acum, un singur om aveam, și acela se ceru, după ce închisese toate, să meargă acasă, că zicea că-i e nevasta de facere.

Aprinsei lampa frumos în cântălerie, și mă așezai la masă să-mi fac niște socotele. Ferestruica venea tocmai în spatele mele. Deodată, văd că mă cam supără la șira spinărei. Mă duc s'o închid. Inșă văd varul dela marginea ferestrei de dinlăuntru ros și căzut.

Am simțit prin inima mea ca o frigare și m'o apucat nădușelile. Inchid fereastra și mă fac că nu dau nici o atenție.

Mă fac că bajocoresc hargatul nu știu de ce, și îmi arunc o privire chiorășă sub pat. Dumnezeuule, zăresc ceva mișcând și clipind.

Atunci, pricep, și mă fac că tușesc și cânt: „tralala fetico, fa“ —nu știu ce—pe urmă mă fac că mă gândesc și zic: „Bată-te crucea Ioane, cum ai uitat tu becul neînchis, și eșii și luai din tindă pușca și, la pat:

„la acuma, te-am prins, tâlharule; lasă cuțitul, că dau. Și cu pușca întinsă gata cu degetul pe trăgător.

— Nu da, nu da, cucoane lăncule, nu da, că-l las.

— Adă-l încoa!

— Nu-mi faci „nimnică“?

— Nu-ți fac!

Și-mi asvârle cuțitul.

Eu îl luai și îi poruncii:

— la să-mi ieși acum de sub pat!

— Cucoane zău, nu-mi face *nimic*, că ies...

Și el scoase capul—un cap buhos.—Era unul Ion Topârlan, un hoț de cai vestit. Mușteriu al pușcării nu știu de câte ori.

— Ieși! îi mai poruncesc.

Și când scoase capul, îl și apuc deplete și când îi ard un strat după cap, a și ametit și am prins să strig: Hoții! hoții! săriți!..

La asta, numai ce intră hargatul. «Ce-i, cucoane?»

Eu îi arăt, și repede aduce o funie, și îl legăm fedeleș. Tică! Iosul mai avea un cuțit în mână. Și după ce-i torn o cofă de apă după gât, alergai la primărie...

Și, așa, de atunci, mereu, mereu mă uit sub pat, nu cumva să mă pomenesc iar cu un Ion Topârlan...

— «Da mare *coraj* ai avut—îi dau eu.—Știi pe mine de m'ar fi lovit norocul *ista*, nu știu *zău* de nu m-ași fi prăpădit acolo.

— Așa, măi frate-meu, răspunse lăncu al meu, de aceia mai trăesc și eu pe lume, că am și o leacă de *coraj* în mine... Da, hai *ie* și bea și n'ai grijă... Ce stai așa plouat?—îmi dădu dânsul curaj:—Ia, mă, și bea! Ți-e frică să te duci acasă? Lasă, că uite ici, și puse iar mâna pe pușcă. Te petrec până acasă de nu vrei să dormi la mine.

— A, nu, zic eu, ca să nu mă arăt fricos, dar mă gândeam la întâmplarea ta... Și glasul meu îmi păru că sună de undeva de sub pământ și urmași :

«De frică nu mi i frică. Ce să-mi fie frică, că doar *is* bărbat... — Chiar așa, îmi zise el, și turnă un pahar; hai, noroc, să-ți mai uiți gândurile.

La asta, par'că mai prinsei o leacă de curaj și îi răspunsei :

— Știi ce, *ieci* eu nu mă tem. Știi, de ar veni unul acum, m-aș măsura cu el

— Se poate, îmi luă el vorba; și eu, par'că, după vinul *ista*, simt că am mai prins înimă.

Dar fără să ne așteptăm, deodată se aude un câriit pe afară. Aice lăsarăm paharele. Eu nu știu cum m'am făcut la față, dar prietenul meu se îngălbeni, nasul i se subție și privi speriat la mine și cu coada ochiului la geam și ascultă.

— „Hoțul, șopti lăncu, a venit la găini.

Eu crezui că el are să iea pușca, dar, repede șopti: jos! jos! și, luând lampa o băgă sub masă, și în loc să puie mâna pe pușcă se piti după tăbliia patului, iar mie mi se încălzi fruntea, mi se sbârli părul și mă băgai sub pat...

Așteptai ca acum să iasă pe întuneric din casă, însă, ți-ai găsit afară iar auzirăm o găină câriind nădușit: „gaar! „gaar!“ Pe urmă celelalte: „gar! gar! gar!

— Sst! șopti el; *taaaci*, că mi se pare că *is* mai mulți, și am auzit cum gătuie găină după găină.

Și prietenul meu prinse a crâșni din dinți, și a se iți de după pat: De-acum nu-i las, nu-i las!

Sst! îi dădui și eu îngrijat: Ce crezi că dacă e unul sau mai mulți n'au și ei ceva la dâșii?... Sst!

Aice tăcurăm. Totuși inima îmi tremura de nerăbdare și chiar de grija de a ști ce poate să se mai întâmple. Când, numai ce auzirăm clanta dela porțița și iar un „caar“ prelung de găină, la care lăncu, șopti: „au eșit!..“

În vremea asta, numai ce auzirăm ca din pământ al coanei Olga, nevasta lui: „Săi, lăncule, săi că ne omoară dihorul găinele.

— Ii, — sări el — grăbit nevastă-mea!.. Și repede și pune mâna pe pușcă și ieși zicând necăjit: Phi-haa! Și, bang! o împușcătură și glasul: Săriți! hoții!

— Ha! ha! ha! auzii răsui batjocoritor al nevectei, care mă făcu să ies și eu rîșinat de sub pat. Dar tu nu ai auzit lăncule! Dormeai, lăncule! Ce păzești lăncule? Că hoț strigai, lăncule!

— Adă lampa! Adă Gheorghe fânarul, auzii pe lăncu din ogrădă? Eu repede luai lampa şi afară. Când mă lovi nas în nas cu gospodina.

— Şi d-ta aice? făcu ea muştrător. Se stinge lampa, crapă sticla de ploaie, se stânce de vânt.

Aşa era, mă luminai eu; foşnea vântul, bură ca şi cu ace. Noroc că Gheorghe se şi arătă din grajd cu un felinar aprins în mână.

Minune: la lumină slabă a felinarului prietenul meu se şi aplecă şi ridică ceva de jos: o dihanie cât un câţel, un dihor sau cum îi mai zice la noi în Moldova căţelu pământului, cu o pelicică neagră lucie pe el şi în gura lui un cap de găină şi alte două unde căzuse el.

La asta lăncu se înturnă spre mine căutând să mă convingă că numai tactica lui de a prinde dihorul, l-a făcut să întârzie eşirea afară.

„Vezi ce vra să zică să fii poprice? Ți-am spus *taaci*, că eu știu cum se lovește. Crezi că eu mă lăsam așa?... Măi, și se lovi cu palma peste frunte; când spun eu, că am cap... Și triumfător umflă dihorul și intră cu el în casă, când și coana Olga îl luă la „*rapanghel*”:

— Ia, nu te mai face, că te știu cine ești, și măcar și d-lui, și arată spre mine: De nu veneam eu, îmi mânca și mâne noapte dihorul vreo trei găini.

Asta par'că mi-a dat cu apă fiartă. Totuși lăncu nu se dădă:

„Aș, astea erau dragă planurile mele, dacă eră vre-un hoț?”

— Ce hoț, îi răspunse dânsa, nu Ți-am spus eu, că e „Cățelu pământului”, că găseam dără de sânge la poartă, că el fură întâi capu și pe urmă se întoarne și ea și găina.

Când și Gheorghe se și înturnă cu trei găini cu gâtul ca și retezat, pe care spuse el că le-a găsit în poiată la o gaură.

La asta lăncu, necăjit, ieși afară să-și puie dihorul unde știe el mai bine, ca să aibă a doua zi cu ce se laudă la copii din mahală și la cei ce l-or crede, cât de minunat a prins el dihorul.

Iar eu am și plecat ca pușcat acasă și de rușine nu m'am arătat cine știe câta vreme cucoanei Olgăi.

De atunci, prietenul lăncu Cruntu, cu toate că împușcase întâmplător și el un dihor, de câte ori am avut prilejul să stăm de vorbă, nu s'a mai lăudat cu vitejia lui; numai altora, care nu-l cunoșteau, le tăia niște cuie, ca piroanele. Și spuneă despre dihorul cela minunății că le credeă și el pe jumătate:

„Să vezi, bădie, împușc și pe întuneric. Am eu așa, în mintea mea o nălucire că văd ca mâțele. Asta e ne mai pomenit...”

I. DRAGOSLAV

